

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

69. An tempore pestis possit Episcopus dispensare, ut in sua civitate comedantur carnes in Quadragesima? Et an cum omnibus in domo reclusis, propter suspicionem pestis possit Episcopus dispensare in ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76369)

is acceleratur, hoc est per accidens, & non obligat illam ad leges humanas obseruandas; ac propterea non tenetur confiteri semel in anno, nec à carnibus & lacticiis abstinere in diebus ieiunij, nec alia præcepta Ecclesiæ seruire; Quodnam autem sit huiusmodi tempus non eodem modo explicant omnes. Quidam dicunt esse annum qui immediatè post septennium sequitur, nempe annum octauum; in illo enim communiter solet lumen rationis oriri. Alij maiorem ætatem, & plures annos assignant; nam ut ait Sanctus Antoninus *vbi supra*, ut in pluribus in octavo anno præter nondum habet vsum rationis. Sed hoc contingere dicit secundum opinionem quorundam. In masculo quando habet decem annos & dimidium, & aliquantulum ultra, & in femina quando habet nouem annos & dimidium, & aliquantulum ultra. Vnde tunc & non antea Ecclesiæ legibus tenebuntur. Magister Soto verò ad hoc adhuc ætatem maiorem requirit, nempe annum duodecimum. In 4. enim *dist. 12. q. 1. art. 1. ad finem corporis*. loquens de præcepto Ecclesiastico sumendi Eucharistiæ ait: Pueri non obligantur vsque ad duodecimum annum quando alijs tenentur Ecclesiæ legibus. Idem dicit *dist. 18. q. 1. art. 3. ad finem corporis*. Loquens de præcepto Ecclesiastico Confessionis Sacramentalis. Ex quo sequitur pueros ante hanc ætatem etiam si vsum rationis habeant, non peccare carnes aut lacticiis in diebus prohibitis comedentes; quod expressè dicunt multi recentiores. Hucusque Serra.

6. Sed eius sententiam libenter admitto, quod positi ante septennium etiam si vsum rationis accedunt, non teneantur ad præceptum abstinendi à carnibus, sed ab ipso Serra recedo, dum cum Soto asserit hoc etiam procedere ante annum duodecimum, ita ut possint comedere carnes, cum pueri ante illud tempus non teneantur ad præcepta Ecclesiæ; sed hanc opinionem esse improbabilem optime notauit contra Emmanuel Sa, Pater Henricus Busenbaum in *Medulla Theolog. moral. lib. 6. tract. 4. cap. 3. dub. 2. num. 2*. Vnde Reuerendissimus Magister Sacri Palatii opinionem Emanuelis Sa in editione Romana correxit, & ad alium sensum reduxit. Et sic communiter contra Ser-

7. Dico igitur non esse admittendum id quod habet S. Antonin. *part. 2. tit. 7. cap. 8. §. 2. Corduben. in sum. quest. 10. Victoria relect. 2. de venientibus ad vsum rationis, n. 11.* & apud Salas *de legibus disput. 14. sect. 13. num. 126*. pueros non teneri ad confitendum semel in anno, nisi sint proximi pubertati, id est anno decimo cum dimidio, si sint mares; & anno nono cum dimidio, si sint feminae; quia vsum rationis qui sufficit ad peccatum mortale, communiter non habetur nisi ad annos proximos pubertati, qui sunt in masculis annus decimus, cum dimidio; & in feminis annus nonus cum dimidio. Contra enim est: quia id est falsum si loquamur in ordine ad forum conscientie, & Dei, non autem solum ad forum exterius, in quo communiter non præsumitur quis esse doli capax secundum iura, nisi sit proximus pubertati.

8. Et idem est etiam de eo, quod habet Sotus in 4. *dist. 12. quest. 1. art. 11. & distinct. 18. quest. 1. art. 3.* & *lib. 7. de iustitia quest. 3. artic. 2.* & Henriquez *lib. 8. de Eucharistia cap. 42. num. 2*. eos non teneri ad eandem annuam confessionem vsque ad annum duodecimum: Et quod habet Emmanuel Sa, eos non teneri vsque ad annos pubertatis: quod idem vniuersaliter de omnibus legibus Ecclesiasticis, quod non obligent vsque ad annos proximos pubertati, docet S. Antonin. *1. 2. tit. 9. cap. 8. §. 2. citat.* & vsque ad annos ipsos pubertatis docent aliqui apud Salas *disput. 14. sect. 13. numero 127*. Contra enim est: quia si sunt capaces peccati, sunt etiam capaces remedij contra peccatum quod est confessio, neque vlla est ratio, quare ad il-

lam non teneantur, etiam lege Ecclesiastica, cum præsertim verba ipsa talis legis clare expriment quod omnes tenentur postquam peruenerint ad annos discretionis; & ed ipso, quod conceduntur etiam ante annos pubertatis, vel proximos pubertati, esse capaces peccati, conuincuntur etiam esse capaces legis, & obligationis, ut diximus; & si sunt capaces obligationis per leges Diuinas, & naturales, nulla est ratio, quare etiam non sint capaces obligationis per leges Ecclesiasticas, & humanas; quidquid sit de præsumptionibus pro foro externo, ut diximus.

9. Et similiter non videtur admittendum id, quod habet Henriquez *lib. 13. cap. 49. num. 2*. quod post vsum rationis ad aliquod tempus possint pueris tradi lacticia in diebus prohibitis, & quod ita habet consuetudo, ut etiam tradit Ledefina *2. parte 4. quest. 17. art. 6. dub. secundo in fine*, & aliqui alij doctores apud Bonacinam *disputat. prima de legibus quest. 1. punct. 6. num. 8*. quam consuetudinem etiam Bonacina ait non esse reprobendam, ubi est legitime recepta; contra enim est, quia est communis sententia aliorum, & communis vsum Ecclesiæ, & quia nulla est ratio, quare debeant ceteri esse soluti specialiter ab hac lege comedendi lacticia, & ea quæ habent originem à carnibus, si non sunt soluti à lege comedendi carnes, & vniuersaliter non sunt soluti à legibus Ecclesiasticis.

10. Neque consuetudo, quæ in contrarium adducitur, est facile admittenda, nisi pro aliquo loco sufficienter probetur. Et hæc omnia docet Baldellus *tomo primo, libro quinto, disput. 30. numero nono cum sequenti*. Merolla *tomo 1. disp. 4. cap. 3. dub. 38. n. 438. & 148. cum sequenti*; Elcobar *vbi supra n. 33*. Castrus Palauus *tomo primo, tract. 3. disp. 1. punct. 24. §. secundo n. 5*. qui citat Sanchez, Salas, Azorium, & alios.

11. Itaque pace viri docti Magistri Serra non est admittenda eius opinio, & præsertim quod ante annum duodecimum possit pueris ministrari efus carnis, hoc enim est contra communem vsum Ecclesiæ, & Populi Christiani, nemo enim audeat in tali ætate pueris ministrare carnes.

12. Sed quid dicendum si puer, cui ante septennium acceleratus est vsum rationis, an si occiderit aliquem incurrat in irregularitatem? mihi placet opinio negativa aliquorum de quibus Magister Serra *vbi supra*, sic ait; Exiunt tamen nonnulli infantes ante septennium habentes plenum vsum rationis, ab irregularitate si occiderint; nam cum infans generaliter ab illa excipitur in *Clement. si furiosus*, & hoc sit beneficium legis, amplè est intelligendum de quocunque infante, etiam si plenum rationis vsum habeat. Et quidem aliqui absolute docent pueros impuberes non incurtere irregularitatem. Vide Castrum Palauum *vbi supra, n. 9.* & me ipsum alibi.

Alibi in r. 5.
tract. 1. ex
Ref. 108. §.
Ex quibus;

RESOL. LXIX.

An tempore pestis possit Episcopus dispensare, ut in sua ciuitate comedantur carnes in Quadragesima?

Et an cum omnibus in domo reclusis propter suspicionem pestis possit Episcopus dispensare in auditione Missæ tempore pestis, vel quid est faciendum?

Et notatur, quod dispensatio in Ieiunio, facta ab Episcopo, vel alio Prelato inferiori Papa sine iusta causa, non solum est illicita, sed inualida, ideo peccat mortaliter Episcopus, an Prelatus ex defectu potestatis dispensando.

Et queritur, an Episcopus possit abrogare legem localem ieiunij latam in Concilio Prouinciali?

Et an saltem possit in eam dispensare?

Et an possit Episcopus abrogare legem ieiunij latam in Synodo Diocesana, & à fortiori cum aliquibus dispensare

pensare etiam valide, non autem licite, quamvis id fiat sine causa? Ex p. 10. tract. 14. & Misc. 4. Ref. 5. alias 3.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Venetus in *Exam. Episcoporum*, lib. 4. cap. 46. n. 53. & Homobonus de bonis in *Consult. select. Casuum Conscientia*, vol. 1. part. 2. Resp. 57. ubi firmat Episcopum cum consilio sui Capituli, & aliquorum Theologorum, Canonistarum, & Medicorum, posse dispensare, ut homines tempore pestis, carnes comedere possint ad praeservationem tanti morbi, quia omnia, quae licita sunt ad sanandam pestem, magis licita sunt ad praeservandum ab ea, maxime quod cibi quadragesimales tunc temporis hominibus noxii esse possunt, & de contra carnes magis sunt vitales, ut humores facile ad recipiendum morbum non disponantur. Quod sane fecisse Archiepiscopum Panormitanum, grassante in ea urbe terribissima pestis lue, testantur Acta Panormitana. Ita ille.

2. Sed ego magis adhaereo negatiuae sententiae, quam tuctur Marchinus de *Bello diuino, seu de Pestilentia*, part. 6. cap. 2. n. m. 1. & omnino videndus Magister Ioannes Paulus Nazarius Dominicanus, tom. 8. opusc. 3. cas. 1. fol. 19. qui a fundamentis, & Theologicce hanc quaestionem pertractat; & respondet ad argumenta in contrarium adducta ab Episcopo Veneto ubi supra, qui sic argumentabatur. Omnia quae licita sunt ad sanandam pestem, magis licita sunt ad praeparationem, seu praeservationem a peste; ergo. Respondeo antecedens verum esse, quando causa dispensationis est contra, aut casus est repentinus, nec pariter moram, ut non appareat, an si Superior praesens esset, dispensationem concederet toti Ciuitati, ut est in casu nostro, qui etiam pariter moram. Secundo arguit: quia cibi quadragesimales sunt nocui hominibus, & carnes sunt magis vitales, ut humores de facili non disponantur ad recipiendum morbum: Ergo Respondeo, nullam esse consequentiam; quia sola illae causae quae ponuntur in antecedente, non sufficiunt ad iustam, & legitimam dispensationem, sed requiritur etiam conditio, & ex parte. Tertio arguit, quia licite potest Episcopus dispensare in praecipuo audiendi Missam in his quadragesima diebus, in quibus homines in suis domibus sunt reclusi propter suspicionem pestis, ut pestis omnino extingatur: ergo multo magis poterit in carnibus dispensare, cum sit medium necessarium ad conseruandam sanitatem. Respondeo primo, Episcopum non posse licite cum omnibus reclusis dispensare a praecipuo audiendi Missam, sed debet providere, ut in via, seu platea publica, ad quam respiciunt fenestrae, & ostia domorum, erigantur Altaria, in quibus Missae celebrentur, & audiantur a reclusis, ut pie ac sancte factum est in Bononiensi Ciuitate, Florentia, & alibi. Quarto arguit quoniam illustrissimus Archiepiscopus Panormitanus grassante peste in Ciuitate Panormi, per Edictum publicum dispensauit, ut omnes in quadragesima illius anni comederent carnes, & plurimum profuit; & hoc docet Nauarrus in consilio, de obseruatione ieiunij, posse fieri non solum tempore pestis, sed etiam in tempore extremae necessitatis ciborum, & in aliis occurrentiis, & occasionibus, ut sibris curetur, aut impediatur. Respondeo & dico, fortasse id factum fuisse consulto summo Pontifice. Deinde dico Siculos habere privilegium Bullae Cruciatiae, & ideo cum minori admiratione, & sine tanto scandalo potuit illis ea dispensatio concedi cum praesertim tribus annis lues in ea Ciuitate durauerit. Postremum dico Nauarrum, nec in finali consilio de obseruatione ieiunij, nec in aliis praecedentibus sub eo titulo dictam opinionem significare. Et haec omnia docet Nazarius loco citato, qui

Sup. hoc melius magis late, & clarè sup. in tr. 2. Ref. 22. §. 1.

alias rationes pro hac firmanda sententia adducit. Nec etiam deseras recognoscere Marchinum loco citato, qui tamen, num. 6. concedit quod in locis ab urbe valde remotis, vel ubi periculum sit in mora, vel ex generali consuetudine, liceret Episcopo vniuersos ciues ab abstinentia quadragesimali ex causa pestis soluere.

3. Nota etiam hic obiter, quod dispensatio in ieiunio facta ab Episcopo sine iusta causa, non solum est illicita, sed inualida: unde si Episcopus, vel alius Praelatus inferior Papa, aliquem à lege ieiunij extimat sine causa, non solum peccet mortaliter, sed etiam ipsa exemptio, aut dispensatio sit irrita, & inualida ex defectu potestatis. Quia ea, quae sunt iuris communis non possunt Episcopi dispensari sine iusta causa; quia excederent facultatem sibi commissam. Non enim data est illis à Papa, nisi sub conditione causae iustae, & sufficientis.

4. Quæro etiam hic obiter primo, an Episcopus possit abrogare legem localem ieiunij, latam à Concilio Provinciali? Respondeo, non posse illam derogare, licet possit in ea dispensare, sicut potest in lege ieiunij lata à iure communi. Ratio est, quia inferior non potest abrogare legem superioris: sed sic est, quod Concilium Provinciale, est supra Episcopum, cum illius iurisdictione extendatur per totam Provinciam, & etiam supra quemlibet eorum, & illius Episcopum: ergo.

5. Quæro secundo, an saltem possit Episcopus abrogare legem ieiunij, latam à Synodo Diocesana? Respondeo posse, quia lex Diocesanae Synodi solum habet vim & vigorem ab Episcopo: ergo ab ipso potest abrogari. Et à fortiori, in ea cum aliquibus dispensare etiam valide (non autem licite) quamvis id fiat sine causa, ut ex supra habitis constat. Ita Doctor, & sequitur Leandrus de Praecipis Ecclesiae, tract. 5. disp. 10. qu. si. 7. 8. & 9.

RESOL. LXX.

An qui cum privilegio, vel licentia Medici potest in diebus ieiuniorum comedere ova, & lacticia, possit comedere sanguinem, & quod vulgo dicitur sanguis nazi; seu Vitoldo, Hispanie mondongo? Et an qui habet privilegium comedendi ova, & lacticia in Quadragesima, possit comedere sagmen? Et an qui vult pro qualibet die non comedere carnes, potest ova, toties peccet, quoties comedit? Et an excusentur à ieiunio retores viciae, & sarves etiam conscienties calceos ex materia molli? Et an defectus vini nullo modo excuset à ieiunio, seu tribuat causam sufficientem faciendi plures comestiones? Idem est de cereuisia, aut aliqua alia potione communi loco vini. Et an quando Regula Religionis praecipit aliquod ieiunium, iuvenes Religiosi ante aetatem 21. anni completam sint adstricti, & obligati ieiunare? Et tandem docetur Pontificem dispensando cum aliquo in ieiunio absque causa non peccare, neque venialiter. Ex p. 10. tr. 16. & Misc. 6. Ref. 77.

§. 1. **E**X Doctoribus neotericis inuenio affirmatiuam sententiam docere ex Religione S. Francisci de Paula Stephanum Inardum Gallum in consilio impresso post suum Codicem Minimum, cons. 10. fol. 71. ubi sic ait: Tertio dico, illum qui potest de consilio Medici ova manducare, vel si posse caseo, lacte, butyro, & sanguine, non autem carne. Ita ille. Et hanc sententiam ex veteribus clarè tenet Hostiensis in sum. de Obseruat. ieiuniorum, §. quando, num. 8. per haec verba: Hoc etiam scias, quod cuiquam conceditur vniuersum